

УДК 342.56:342

К.А. БАБЕНКО, докт. юрид. наук,
Київський апеляційний адміністративний суд

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ АДМІНІСТРАТИВНИХ СУДІВ

Ключові слова: адміністративний суд, довіра громадян, завдання, обов'язки, права, статус

В системі державних інституцій захисту прав і свобод людини і громадянина провідне місце належить системі адміністративних судів. Саме на окружні і апеляційні адміністративні суди лягає основне навантаження щодо гарантування прав, свобод та законних інтересів не владних фізичних і юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень. І від того, як чітко будуть на законодавчому рівні виписані їх права і обов'язки, правове положення у суспільстві, залежить ефективність забезпечення прав і свобод громадян. Іншими словами, без належного визначення та законодавчого закріплення правового статусу адміністративних судів не можна гарантувати права і свободи громадян України.

До проблеми особливості правового статусу адміністративних судів звертали свої погляди науковці-правники В.Б. Авер'янов, В.М. Бевзенко, В.В. Галуцько, Ю.В. Гридасов, А.А. Іванищук, С.О. Короед, А.О. Неугодніков, С.Ф. Скакун та ін. Проте, на сучасному етапі розвитку суспільних відносин в Україні ця проблематика вимагає подальшого розвитку. Тому мета статті полягає в тому щоб на основі теорії права, теорії адміністративного права, діючого законодавства, визначити особливості правового статусу адміністративних судів, як провідною інституції захисту прав, свобод та законних інтересів не владних осіб, від порушень з боку суб'єктів владних повноважень. Новизна роботи полягає в удосконаленні наукового розуміння правового статусу адміністративних судів, яке полягає у визначеному законодавством висо-

кого правового рівня цієї провідної правової інституції захисту прав, свобод та законних інтересів осіб, від порушень з боку суб'єктів владних повноважень, який складається із правосуб'єктності, системі прав і обов'язками.

Британська енциклопедія визначає соціальний статус людини як відносний ранг, який людина має з супутніми правами, обов'язками й способом життя в соціальній ієрархії, заснованої на честі і престижі. Статус може бути приписаний, або призначений людині при народженні без посилання на будь-які вроджені здібності, або досягається особою завдяки своїй практичній діяльності на основі особливих якостей і здібностей в умовах конкуренції та індивідуальних зусиль [1].

У відповідності до теорії права правовий статус людини (від лат. «status» – положення, стан) – юридично закріплене становище людини в суспільстві, відповідно до якого фізична особа як суб'єкт права вступає у правовідносини, координує свою діяльність і поведінку в суспільстві [2, с.60]. На думку професора В.В. Галуцько, правовий статус особи – це сукупність встановлених законодавством України суб'єктивних публічних прав і юридичних обов'язків індивіда в сукупності з обсягом та характером його правосуб'єктності та юридичної відповідальності [3, с.125].

Більш спеціально Н. Олефіренко адміністративно-правовий статус адміністративного суду в Україні визначає як врегульований законодавством порядок створення, реорганізації, ліквідації адміністративних судів, визначення функцій і завдань суду та наділення його необхідною компетенцією. Адміністративний суд, займаючи чільне місце в системі державної влади, повинен забезпечувати законність публічно-управлінських процесів, насамперед з позиції захисту прав і свобод громадян від їх порушень представниками публічної адміністрації під час реалізації управлінських повноважень. З цією метою він реалізує свої юрисдикційні, превенційні, виховні, правопоновлювальні повноваження у відповідній сфері правовідносин [4].

Таким чином, деякі вчені вважають, що до елементів правового статусу адміністративного суду можна віднести питання щодо створення, реорганізації і ліквідації адміністративних судів, з першої сторони, та функції і завдання суду і компетенцію, з другого боку.

Зазначений підхід підтверджується точкою зору А.О. Неугоднікова, який присвятив проблемі адміністративно-правового статусу адміністративного суду окрему студію і робить висновок, що адміністративно-правовий статус адміністративного суду в Україні представляє собою врегульований законодавством порядок створення, реорганізації, ліквідації цього органу, визначення функцій і завдань адміністративного суду та наділення цього органу необхідної компетенцією для виконання покладених на нього державою прав та обов'язків [5].

Вище зазначені теоретичні положення можуть бути модернізовані до потреб визначення ознак новітнього правового статусу адміністративних судів:

1) це визначений законодавством України ієрархічний правовий рівень системи адміністративного судочинства із відповідними правами, обов'язками заснованих на рівні довіри громадян до системи адміністративного судочинства;

2) одним із елементів правового статусу адміністративних судів є правосуб'єктність, яка полягає у визначенні функцій і завдань та розкритті адміністративних процедур створення, реорганізації, ліквідації адміністративних судів;

3) правовий статус адміністративних судів складається з певних блоків: організаційного блоку, які описують порядок утворення й структуру адміністративних судів, встановлення посад суддів та апарату суду; цільового блоку, який визначає функції адміністративних судів; компетенції адміністративного суду, яка представляють собою сукупність прав та обов'язків суду, суддів, посадових обов'язків апарату суду;

4) в системі адміністративних судів слід виділити-правовий статус системи адмініст-

ративного судочинства в цілому, адміністративно-правовий статус окружних, апеляційних та Вищого адміністративного суду. адміністративно-правовий статус судді адміністративного суду та апарату адміністративного суду.

Згідно з діючим законодавством особливості правового статусу адміністративних судів базуються на конституційних засадах поділу влади, коли правосуддя здійснюється незалежними та безсторонніми судами, утвореними згідно із законом, які складають єдину систему. При цьому визначено, що судову владу реалізують виключно судді та, у визначених законом випадках, присяжні, шляхом здійснення правосуддя у рамках відповідних судових процедур. Визначено, що одним із видів спеціалізації судової влади є адміністративні суди, які спеціалізуються на розгляді адміністративних справ [6].

Отже, особливості правового статусу адміністративних судів полягають у визначеному законодавством високому правовому рівні цієї провідної правової інституції захисту прав, свобод та законних інтересів не владних осіб, від порушень з боку суб'єктів владних повноважень, який складається із правосуб'єктності, яка полягає у визначенні функцій і завдань, адміністративних процедурах створення, реорганізації і ліквідації адміністративних судів, заснованої на рівні довіри громадян до системи адміністративного судочинства, системи прав і обов'язками (компетенції) адміністративних судів та певних блоків організаційного цільового та компетанційного характеру.

ЛІТЕРАТУРА

1. Social status: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.britannica.com/topic/social-status>.

2. Скакун О. Ф. Теорія права і держави: підручник / О. Ф. Скакун. – К. : Алерта : ЦУЛ, 2011. – 524 с.

3. Адміністративне право України : підручник: у 2-х т / В. В. Галуцько, В. І. Олефір, Ю. В. Гридасов, А. А. Іванищук, С. О. Короед. – Херсон : ХМД, 2013– . – Т. 1: Загальне

адміністративне право. Академічний курс. – 2013. – 396 с.

4. Олєфіренко Н. Адміністративно-правовий статус адміністративного суду в Україні / Наталя // Слово національної школи суддів України. – 2013. – № 3 (4). – С. 152–155.

5. Неугодніков А. О. Правовий статус адміністративного суду в Україні: адміністрати-

вно-правовий аспект : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / А. О. Неугодніков. – О., 2006. – 18 с.

6. Закон України «Про судоустрій та статус судів» : від 02.06.2016 р., № 1402–VIII // Офіційний вісник України. – 2016. – № 56. – Ст. 1935.

Бабенко К. А. Особливості правового статусу адміністративних судів / К. А. Бабенко // Форум права. – 2016. – № 3. – С. 16–18 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2016_3_5.pdf

Зформовані особливості правового статусу адміністративних судів, які полягають у визначеному законодавством високого правового рівня цієї провідної правової інституції захисту прав, свобод та законних інтересів не владних осіб, від порушень з боку суб'єктів владних повноважень, який складається із правосуб'єктності, шляхом визначення функцій і завдань, формування адміністративних процедур, положень, щодо створення реорганізації й ліквідації адміністративних судів та системі прав і обов'язків. Доведено що високий адміністративно-правовий статус адміністративних судів має базуватися на високому рівні довіри громадян до судової влади.

Бабенко К.А. Особенности правового статуса административных судов

Сформированы особенности правового статуса административных судов, которые заключаются в определенном законодательством высокого правового уровня этой ведущей правовой институты защиты прав, свобод и законных интересов не властных лиц, от нарушений со стороны субъектов властных полномочий, состоящий из правосубъектности путем определения функций и задач, формирования административных процедур, положений, о создании реорганизации и ликвидации административных судов и системе прав и обязанностей. Доказано, что высокий административно-правовой статус административных судов должен базироваться на высоком уровне доверии граждан к судебной власти.

Babenko K.A. The Features of Legal Status of Administrative Courts

The article features formed legal status of administrative courts, which are defined in the legislation of a high legal level. Administrative courts are the leading legal institutions protect the rights freedoms and legitimate interests are not government people from violations by government entities. Legal status of administrative courts has legal personality by defining the functions and tasks of administrative procedures, provisions for the establishment of reorganization and liquidation of administrative courts and system of rights and duties. Legal status of administrative courts should be based on a high level of public trust in the judiciary.